

Хто не ризикує, той не торгує

G7 погодила нову стратегію щодо Китаю. Чи призведе це до реальних змін у відносинах з азійською наддержавою? Навряд.

Якими мають бути відносини з Китаєм? Західні індустріальні країни вже тривалий час намагаються виробити переконливу стратегію протидії Піднебесній. Зокрема, одним з результатів нещодавнього саміту G7 у Хіросімі стала розробка такої спільної стратегії щодо Китаю – принаймні, в теорії. Згідно з підсумковим комюніке, сім економічних наддержав, які утворюють G7, погоджуються, що йдеться не про повну економічну сепарацію від Китаю, а про уникнення ризиків і зменшення залежностей. Ця стратегія тепер позначається модним англосаксонським терміном «дерискінг», тобто «мінімізація ризиків». Власне, ось і теорія. Проте незрозуміло, чи буде реалізовано цю політику на практиці, і якщо так, то яким чином. Попри одноголосні заяви урядів G7, можна передбачити, що кожна країна – залежно від власних інтересів – розумітиме «дерискінг» по-своєму.

Дві великі події, а саме епідемія коронавірусу та війна Росії проти України, призвели до переоцінки відносин із Китаєм як усередині, так і за межами G7. Пандемія показала вразливість економічних ланцюгів постачання, особливо в Європі, коли стало очевидним недостатнє постачання терміново необхідних медичних препаратів. Початкова шокова реакція на це призвела до роздумів і дискусій про можливість економічної самодостатності. Але ці дебати швидко завершилися після того, як «економісти», передовсім прихильники глобалізації, пояснили, що самодостатність не є реальною альтернативою з огляду на нинішню сильну економічну взаємозалежність.

Війна Росії проти України гостро підкреслила залежність від російських енергоносіїв та сировини. Оскільки економічні відносини з Китаєм в усіх індустріальних країнах ще ширші – і тому можуть стати проблемними в разі кризи – почала поширюватися концепція диверсифікації джерел постачання. Щоб не опинитися в ситуації залежності від Китаю, зараз потрібні додаткові джерела, що

дозволить знайти баланс між національною безпекою та економічними інтересами. Якщо коротко: чи існує загроза для національної безпеки, чи контролює Китай критичну інфраструктуру, якщо китайські технології, особливо високі, набувають широкого вжитку, а Китай продовжує активно інвестувати [в них] в усьому світі? Але наскільки значною буде економічна шкода, якщо співпрацю з Китаєм, другою економікою світу, свідомо обмежити задля власної стійкості?

«Декаплінг», тобто «роз'єднання», став жорсткою, чіткою відповіддю обох партій США на конкуренцію з Китаєм останніми роками. Першим цю політику ініціював колишній президент Дональд Трамп. США розпочали радикальну політику відокремлення та запровадили далекосяжний експортний контроль, особливо в сфері критичних технологій, щоби позбавити свого зовнішньополітичного суперника доступу до важливих високотехнологічних розробок. Ні ЄС, ні Японія не дотримуються такої жорсткої лінії. ЄС далі тримається за формулу, яку пропагував роками: Китай – це партнер і конкурент, але також системний супротивник. У цій європейській концепції кожна країна може сама для себе інтерпретувати, котрий із трьох аспектів найбільш значущий. Отже, і група G7, і 27 членів ЄС провадили політику, яку можна назвати переконливою стратегією щодо Китаю.

Вочевидь, решта шість членів G7 змогли переконати США відмовитися від жорсткої політики «декаплінгу». Адже в підсумковому комюніке зустрічі G7 у Хіросімі буквально зазначено, що G7 робить «конкретні кроки» в рамках спільної політики зміцнення економіки, яка заснована на «диверсифікації та поглибленні партнерських відносин і дерискінгу, а не декаплінгу». Тобто йдеться про зниження ризиків, а не про припинення відносин із Китаєм. А в іншому місці комюніке сказано ще чіткіше: «Наші політичні підходи не спрямовані на те, щоб зашкодити Китаю, і ми не намагаємося перешкодити економічному прогресу та розвитку Китаю».

Зростання Китаю за умови дотримання ним міжнародних правил було би в інтересах усього світу. Ми не відокремлюємося й не замикаємося в собі. Водночас ми усвідомлюємо, що економічна стійкість вимагає зниження ризиків і диверсифікації. Ми будемо вживати індивідуальних та колективних заходів, щоб інвестувати у власну економічну динаміку. Ми зменшимо надмірну залежність наших критичних ланцюгів постачання.

Термін «дерискінг», який спочатку використовувався в сфері

фінансів, набув великої популярності, коли президентка Єврокомісії Урсула фон дер Ляєн кілька разів сказала про «дерискінг» у своїй програмній промові перед поїздкою до Пекіна в березні 2023 року: «Я вважаю, що відокремлення від Китаю не має сенсу й не є в інтересах Європи. Наші відносини не чорно-білі – й наша відповідь теж не може такою бути. Таким чином, ми маємо зосередитися на тому, як зменшити ризики, а не на тому, як розірвати відносини».

Тож чи є концепція «дерискінгу», запропонована G7, істотно новою стратегією проти Китаю? У березневій програмній промові фон дер Ляєн уже прямо згадувала про потребу в «розробці нових інструментів захисту» в критичних сферах, особливо в таких галузях високих технологій, як мікроселектроніка, квантові комп'ютери, робототехніка, штучний інтелект, біотехнології. Уряди Великої Британії та Японії перейняли цю політику, в той час як США зараз також говорять про «дерискінг». Отже, американська та європейська позиції зближуються. Втім, чи призведе це до конкретних змін, поки що неясно.

Китай відреагував досить оперативно. Уряд у Пекіні звинуватив G7 та передовсім США в «економічному примусі», зведенні наклепу на Китай та втручанні у внутрішні справи країни. Пекін навіть зробив таку заяву, маючи на увазі коментар британського прем'єра Ріші Сунака, що Китай становить найбільшу загрозу для світу: «Висловлювання британської сторони – не що інше, як переказ чужих слів і злісний наклеп, який не відповідає дійсності». З одного боку, китайський уряд сигналізує, що залишається відкритим до економічного співробітництва. З іншого – переходить до контрзаходів. Одразу після саміту G7 китайський уряд піддав американську компанію Micron Technology, яка виробляє напівпровідники в Китаї, перевірки на кібербезпеку. Мета цього заходу – «забезпечення безпеки ланцюжка поставок інформаційної інфраструктури». Іншими словами, око за око, зуб за зуб – така китайська відповідь.

То що ж нового в ініційованій G7 політиці «дерискінгу»? Цей термін, імовірно, викликає менше негативних асоціацій, ніж «декаплінг». Зниження ризиків, імовірно, звучить більш дипломатично, ніж чіткий заклик до відокремлення або роз'єднання. «Хто би не хотів зменшити ризики? – коментує Бейтс Гілл, експерт із Китаю та колишній директор шведського Інституту дослідження проблем миру (SIPRI). – Це просто риторично набагато розумніший спосіб міркувати над тим, що треба зробити». Проте є підстави побоюватися, що ця стратегія мінімізації ризиків навряд чи змінить щось в економічному протистоянні Китаю та країн G7. Позиції й

досі жорсткі.

Переклад з німецької Дар'ї Прусенко

Герберт Вульф

Дуйсбург

Професор, д-р Герберт Вульф – колишній директор Боннського міжнародного центру досліджень конфліктів (BICC). Зараз він є науковим співробітником BICC та Інституту розвитку та миру (INEF) в Університеті Ессена/Дуйсбурга.

